

SVATOPLUK ČECH

JESTŘÁB **kontra** HRDLIČKA

LAMA

DÁLE DOPORUČUJEME

Vojtěch Rakous: Doma – židovské obrázky

Soubor povídek Doma byl první knihou, která uvedla do české literatury židovské obyvatelstvo venkova a maloměsta jako jeho přirozenou součást. S humorem i porozuměním vypráví, jak vesničtí Židé poloviny 19. století se svými sousedy sdílejí běžné radosti i starosti a zároveň ctí své tradice a svou víru.

Vojtěch Rakous: Modche a Rézi

Humorné vyprávění o trampotách starého dobráckého, ale poněkud nedůvtipného, Žida Modcheho a jeho hádavé, úzkostlivě čistotné, panovačné, lakomé, ale přesto všechno dobré, ženy Rézi. Modche je věčný smolař a díky tomu a díky své jednoduchosti provádí jednu hloupost za druhou. Autor nám tyto jeho eskapády předkládá v několika příbězích, psaných tradičním jazykem a s laskavým humorem.

Ignát Herrmann: Z paměti starého mrzouta

Pobavte se příhodami mrzoutského úředníka, poodhalte jeho milostné zážitky z mládí i trampoty s „kmotrem“ nebo s „českým pekáčem“, prožijte s ním nekonečné týdny s husou nebo strastí kolem „vhodných vánočních dárků“ a nezapomeňte ani na kapitulu, v níž se pan Cyrus stane „volebním agitátorem“.

Ignát Herrmann: Otec Kondelík a ženich Vejvara

Pan Václav Kondelík je vážený měšťan, uznávaný malířský mistr, náramný labužník, znalec piva, vtipálek i škarohlíd, a tak trochu samolibá. Rodinné pohodlí mu, v dobrém slova smyslu, začíná čeřit velice nesmělý a trochu nedůvtipný nápadník jeho jediné dcery Pepičky, magistrátní úředník Vejvara.

SVATOPLUK ČECH

Jestřáb kontra Hrdlička

Vydání jako celek i jednotlivé části (text díla, obálka, grafická úprava, případně jazyková adaptace, redakční poznámky, ilustrace, předmluva, doslov, životopis autora apod.) jsou chráněny autorskými právy. Nositelé těchto práv jsou uvedeni v tiráži.

Prosíme, používejte tuto elektronickou verzi knihy pouze v souladu s platnou licencí. Žádná verze licence k této e-knize neumožňuje rozšiřování jejích kopií (včetně půjčování) či sdělování díla veřejnosti (například umístováním kopií či extrahovaných částí na servery, ze kterých je možno tento soubor nebo jeho část dále stahovat nebo jej prohlížet), a to za úplaty či zdarma.

SVATOPLUK ČECH

Jestřáb kontra Hrdlička

Praha 2015

Obálka © Marcela Strejčková – Nomzamo, 2015
© Monika S. Benešová – Lama, 2015
(elektronické vydání)

ISBN 978-80-87959-46-6 (formát PDF)

ISBN 978-80-87959-47-3 (formát ePub)

ISBN 978-80-87959-48-0 (formát MobiPocket)

I

Okolnosti přinutily mne, že jsem se obíral nějaký čas jistou registraturou. Od té doby nezávidím žádnému registrátoru. Jeho život jest podoben fasciklům, jimiž se zabývá: den klade se na den jako arch na arch, každý je stejně bezbarvý a suchopárný a žádný nevybočuje ani o coul z předepsaného úředního formátu.

Přesto míval jsem při svém nudném zaměstnání také chvíle tichých požitků. Byly to zejména doby, kdy jsem se ocíťoval v registratuře sám a mohl se jí zabývat po svém způsobu. Místnost nebyla bez půvabu. Nábytek této svatyně juris tvořily pouze tři obrovské skříně, jejichž čela byla ozdobena šiky zákoníků v stejnokroji ze sviňské kůže, skládací stupátko a několik starožitných obrazů v okrouhlých černých rámcích. Celou světnicí rozkládal se tajemný soumrak, jenž se ti při bedlivějším zkoumání jevil smíšeninou stínu a prachu. Ba, prach pokrýval tu všechno jako sníh zimní krajinu. Malba stěn ztrácela se za šedivými čalouny prachu; prach vážila zaprášená bohyně spravedlnosti, trčící nad prostřední skříní; v závějích prachu tonuly knihy pod ní; obličejové starých právníků v okrouhlých rámcích vypocovaly prach, jehož se nalokaly zažíva; jako fantastický výkvět prachu vypadala zvadlá rezeda v okně, a hustou mlhou prachu zastřeny byly skleněné tabule, že se jimi jen pracně dobýval šikmý pruh bledožlutého světla, oživený tančícím prachem a kreslící na podlaze divně zmodrchané obrazce starožitných ozdobných mříží.

A když se rázným pohybem mých rukou rozlétly dveře některé skříně, jaký to zvláštní život makulatury objevil se před zraky mými! Jakoby leknutím zachvěly se obálky fasciklů, prach zavířil v přihrádkách, zděšení pavouci unikali do nejtajnějších zámočků své příze a tu a tam zatřepetal se úzkostlivě mol, něžný motýlek registratury. O, božská estetiko přírody! Ty, jež jsi posadila skvoucího kolibříka na ohnivý květ tropického pralesa, jež jsi ošatila kosmatým sněhem polárního medvěda a šedého dropa pustila do šedých, nekonečných plání, dala jsi také říši starého papíru zvláštního motýlka, Vystříhnuvši mu křídélka z nejtenčí papírové tříště a posypavši ho nejjemnějším foliantovým prachem!

Zpočátku, pravda, brával jsem s nechutí do rukou ty balíky listin, jejichž obsah mne, neprávnicka, pramálo zajímal. Ale znenáhla mizela tato nechuť a nakonec uměl jsem se s nimi dobře bavit.

Postup, jakým se to událo, jest dosti zajímavý.

Dejme tomu, že vás přinutila mrzutá nějaká příležitost utéci se pod křídla právního přítele. Vstoupili jste s patrnými známkami rozčilení do kanceláře a proklínali jste v duchu předchůdce, který svou poradu s advokátem bůhví o jaké malicherné záležitosti donekonečna protahoval. A když jste se konečně dostali do přijímací komnaty právníkovy, líčili jste mu s mravním rozhořčením, v případě vašem třeba úplně odůvodněným, bezpráví na vás spáchané a neostýchali jste se odhalit před ním mnohou skrytější stránku své bytosti a svého života. Proud řeči vaší přerušil advokát zdvořilou otázkou po vašem jméně a napsal toto čer-

venou tužkou zvenčí v čelo předloženého archu. Tím okamžikem dohráli jste v kanceláři svou lidskou úlohu. Stali jste se fasciklem, složkou. Ovšem prozatím jen zárodkem fasciklu, avšak tento zárodek měl již všechny podmínky samostatného života v sobě a rozvíjel se sám ze sebe dále. Vy pak jako myslící a cítící lidská osobnost přestali jste pro kancelář existovat. Jméno vaše budilo tam pouze představu většího neb menšího balíku papírového, naplněného rozmanitými právníckými spisy. Během času tloustli jste vůčihledně, že vám musili pořídít lepenkové desky a silnější špagát. A čím více jste co fascikl tučněli, tím hlouběji do mlhavého pozadí ztrácely se nejasné obrysy vaší lidské individuality. i když jste se s advokátem nadobro rozloučili, ba když se žádný písař v kanceláři na osobnost vaši již nepamatoval, vedli jste v registratuře život svůj dále jakožto odbytý proces až do přirozeného skončení prachem a moly.

Pod mýma rukama proběhly fascikly tento běh života opačným směrem.

Zpočátku všímal jsem si leda tloušťky a váhy jejich. Obzvláště budily hubené mou zvědavost. Hledal jsem vždy s jakýmsi patologickým intereselem příčiny, které zabránily vzrůstu jejich.

Později poutaly mne nápisy některých krasopiseckým provedením.

Pak začal jsem stranit některým jménům pro zvláštnost jejich nebo jiné okolnosti, a konečně přimýšlel jsem si k nim osoby. Z fasciklů vystupovali živí lidé. Viděl jsem je, jak povídají advokátovi do pera sporné děje svých rozepří, stopoval jsem různé výrazy,

střídající se přitom v jejich obličejích, a vycházel jsem s nimi posléze z dusné kanceláře na čerstvý vzduch života.

Probíraje se plesnivým obsahem fasciclů, představoval jsem si živý strom, z něhož opadala ta přehršle suchého listí. A jako si vykouzluje geolog z chudých vrstev kamenného uhlí obraz předvěkého pralesa, vynášel jsem děje lidského života z těch vrstev šedého papíru, v nichž se nejasně otiskly.

Zde máte jednu povídku, jejíž děj jsem vážil takto z plesnivých fasciclů a jejíž nejslabší místa jsou ta, která se jakýmkoli způsobem dotýkají vznešené vědy právnické, zapečetěné pro mne, laika, sedmerou pečeti.

II

Uvádím vás k panu Jestřábovi ve chvíli, kdy obětuje lárům své tiché domácnosti. Jeho ložnice je v tu dobu rámcem utěšeného obrázku rodinného. Všechno tu shrnuto, čím jen obraznost zimní odpoledne zpříjemnit může; hustá metelice sněhová venku, mech a papírové jesličky v okně, jemné pološero uvnitř, rudá míhavá zář na podlaze před kamny, vysoko nastlaná postel s odhrnutými záclonami v pozadí.

U okna plete malá plavovlasá dceruška pana Jestřába punčochu a sleduje okem rozkošné komické pohyby bělošedého koťátka, hrajícího si s klubkem na podlaze.

U nohou pana Jestřába probírá se štíhlý hošík zašpiněnými listy nějaké obrázkové knihy a dětské jeho žvatlání mísí se ladně s tikotem starožitných hodin a praskotem loučí v kamnech.

A pan Jestřáb sám odpočívá s blaženým poklidem v důkladné lenošce, s vyšívanou domácí čepičkou na hlavě, v strakatém volném županu, a odfukuje chvílemi jedním koutkem úst bělavé kotouče dýmu, kdežto druhý pevně objímá špičku laciné porculánové dýmky.

Ale klid pana Jestřába není úplným. Drže v jedné ruce vrstvu papírových proužků a odhrnuje palcem druhé, kterýž časem nasliňuje, lístek po lístku s polohlasnými poznámkami. Přitom se střídají v jeho líci výrazy hněvu a spokojenosti.

S báječnou rychlostí obracel palec jeho ty kolkované pruhy papíru. Nabyt patrně stálým cvikem virtuóznosti v tomto zaměstnání. Podobal se mrštnému palci

falešného hráče, když prozrazuje pánu svému v přeletu hlavy karet. Také pan Jestřáb poznával z míhajících se okrajů celý obsah svých lístků. Časem zastavoval se palec jeho déle na některém, oči prodlévaly bedlivě na číslicích a rukopisech a mezi zuby draly se poznámky: „Zítřka k notáři! – Přepsat kolek! – Podívám se do knih! – Touhle si nepochybně zapálím dýmku! – Na tebe, panáčku, musíme s nožem!“

„Proč měla, tatínku, popelka tak malou nohu?“ tá-
zal se hošík u nohou pana Jestřába, zdvihaje k tomuto
veliké jasné oči.

Ale tatínek staral se málo o podobné maličkosti, ja-
kou byla Popelčina nožka. Mlčky konal dále generální
obhlídku pestrého pluku, který se tam venku bil
a krvácel v boji života, kdežto on pohodlně shraboval
válečnou kořist. Měl je tu všechny v hrsti, v pravém
slova smyslu. Co vířil prstem těmi lístky, míhaly se
mezi nimi jako v obsáhlém albu podoby nejrůznějších
lidí; šedohlaví pání v černých ošumělých kabátcích,
divadelní princezny, hranatí vesničané, uhlazení švihá-
ci, stísnění průmyslníci, rozmarní bonvivanti, poeto-
vé...

„Tatínku, dočkáme-li pak se soudného dne?“ zaště-
betal hošík na podlaze.

„Proč?“ otázal se pan Jestřáb v myšlenkách, nevěda
bezpochyby ani, že se ptá.

„Viděl bych rád, jak budou pršet hvězdy.“

Nevím, zda by tento hvězdný déšť lépe pochodil
u pana Jestřába než Popelčina nožka; neboť v tu chvíli
zaskříply dveře a pozornost mého hrdiny obrátila
k sobě vklouznuvší do světnice ženská postava. Byla

to Marta idylické domácnosti páně Jestřábovy, zaujímající jakési kolísavé postavení mezi služkou a hospodyní. Ostatně byl celý její zjev jaksi pochybný, neohraničený. Již věk její působil ti obtíže; byl bys řekl, že není ani stará, ani mladá, ani v nejlepším věku. Tvář její byla slabě odstíněná, mdle bílý ovál, rty bledé, oči strnulé a jakoby navždy oslněné nějakým příliš mocným světlem; bledě hnědé vlasy, bez lesku, splyvaly vždy v nespoutané volnosti kolem hlavy a zastíraly několika oddělenými zcuchanými prameny vysoké čelo, které jimi prohlíželo jako bělost měsíce pruhy šerých obláčků. Toaleta její se, tuším, nikdy nevznesla nad prostou kartounovou sukni, košili a bílou noční kazajku; obě poslední bývaly vždy kolem hrdla nad potřebu rozhaleny. Kdo pozoroval stále vytažená její ramena a chvějící se ruce, musil soudit, že jí je věčně zima.

Co se konečně duševní její stránky týče, zobecnělo podezření, že nebylo všechno v pořádku za tím bílým vysokým čelem, prohlížejícím přes prameny hnědých vlasů.

Tato ženština vklouzla do světnice a pravila temným, bezvýrazným hlasem: „V předsíni čeká pán.“

Pan Jestřáb trhl sebou nevrle a vysopil jí vstříc celý oblak dýmu, jako by s ním chtěl odfouknout rušitelku svého tichého domácího klidu.

„Což nečetl na dveřích, v které hodiny dávám audienci?“ osopil se na ni a dodal mírnějším hlasem: „Co chce?“

„Řekl mi, abych ohlásila inspektora Hrdličku.“